

Avui és especialment rossellonès «*dórca*: càntir, cruche» (Grandó, *Misc. Fabra*).

Del fet que el registri un parell de vegades el gironí Onofre Pou pot deduir-se que en el S. XVI el mot es devia estendre cap al Sud fins prop de Girona: «cànter o canterella o *dorca*: hydria» (*TbPu.*, 15); i en enumerar la VAXELIA DE LA CUYNA porta «cànter o poal o canterella o porró o *dorca* o orça: oenophorum, urceus, urna, amphora» (*TbPu.*, 228).

En llengua d'oc tant *dorc* com *dorca* ja són medievals («cruche, jarre», *PDPF*) i en particular s'hi documenta *dorca* en el *Jaufré* (llgd., mj. S. XIII): «sun cap / que ac major, senes tot gap, / c' una *dorca* de dos sesters» (v. 5199).

No em sembla que hàgim de dubtar que en definitiva es tracta del ll. ORCA, que és ja clàssic (Varró, Horaci) i el sentit del qual oscilla entre 'gerra' i 'bóta'. Però l'afegiment d'una *d-* inicial, s'ha de comprendre per l'existència de dos parònims importants que comencen per *do-* i tenen sentit igual o molt semblant: *DOLL* i *dorna*, *dorn*, aquest molt estès en llengua d'oc: aranes *dúrna* 'olla gran de terrissa per coure o per guardar-hi llet, confitura i altres aliments', *durnéta* 'olla de terrissa per coure, proveïda de mànec': avui *dourno* en diversos parlars llgd., gc., Roergue, Carcí i fins a Alvèrnia «cruche, vase de terre à anses, terrine», «jarre à huile», «seau de cuivre», «cuvier» (*TdF*), bearn. *dourne* «cruche, cruchon», Gers *dourno* «cruche de terre cuite» i abans també nom de líquids, ja en la *Coutume d'Artigue* (Polge, *Mél. de Phil. Ger-soise*, 1960, 21); reapareix aquest en el cast. DUERNA (*DCEC*), *dornajo*, port. *dorna*; l'origen cèltic dels quals vaig demostrar en el *DCEC* (II, 204-5). Bastarà, doncs, remetre a aquest article.

DERIV.: *Dorquet*, que trobem en docs. ross. de 1365, 1375, 1378, 1384 «un *dorquet* de tenir aygua», *Inv-LC*; «un *dorquet* de terra de tenir vin cuyt; altre *dorch* gran de terra» (*Est. Univ. Cat.* VII, 385).

Dordollar (-oiar) 'moure's inquietament, afanyosament' (vigatà) i *dordulla* 'espècie de calàndria, cruixidell' ('moixó molt bellugadís') semblen resultar d'un encreuament d'una variant de *trontollar* amb un derivat de *dordoll* (variant de *DOLL*, per a la qual veg. aquest).¹

¹ De *dordoiar* dona una cita vigatana *AlcM. Dordulla* fou registrat per Sallent en el *BDC* x, 70, on figura amb l'errada *dordalla*, que degué rectificar després l'autor d'aquest glossari: tant el *Dfa.* com *Griera, Tresor*, que si no m'enganyo es basen en Sallent, duen la forma rectificada. Aquesta ja fou registrada com a rossellonesa per Tastú (c. 1840) en el seu vocabulari rossellonès de noms d'ocell (Biblioteca Mazarina, ms. 4512), escrit *durdulla*, traduint fr. *calandre*, i ll. «alauda non cristata, rostro nigro, denticulato, alaudae congener».

DORMIR, del ll. DORMIRE. □ 1.^a doc.: orígens (Llull, Jaume I, *Consolat*).

«Lexats-me *dormir* que no-n pot als ésser sinó ço

que Déus volrà», Jaume I (*Cròn.*, 53); «lo senyor de la nau deu fer jurar l'escrivà que ell no *dorma* en terra», *Consolat* (§ 54). Per a l'ús substantivat de l'infinitiu *dormir*, ja en Eiximenis, veg. infra en *dormilec*.

DERIV.: *Dorma. Dorment* [*du-*, Llull, etc.; *dorment*, S. xv], aquest participi actiu s'ha mantingut amb força excepcional entre els seus congèneres —més com a mot de la llengua literària que de l'ús oral, és veritat— des de Llull fins als grans poetes del S. xx, però no pas com a terme gens artificiosos sinó amb saba pròpia i catalana: degué ajudar-hi el fet que ací el gerundi fou *durment* a tota l'Edat Mitjana (a penes mai *dormint*, des de Llull fins a JoMartorell); però també s'usà des del S. XIII i ja en Llull i *VidesR*, com a mer adjectiu o adjectiu substantivat: veg. la història dels set germans *dorments* en les *VidesR* (*Set freres dormens*, f^o 148r1 i n. 33); i així continuà fins a Maragall i Carner (mataren Companys els «fantasmes de l'eterna Espanya *dorment*», escrivia en bells llissims versos de 1950).

Dormició antic [Ramon Llull]. *Dormida. Dormidor* adjectiu [Llull]. *Dormidor* 'cambra de dormir' [1204], modernament reemplaçat pel cultisme *dormitori* [Belv. 1803]; forma de compromís *dormitor*: «l'abadessa anava tot jorn per lo monestir --- entrà en lo *dormitor*, e del *dormitor* entrà en les altres cases on les dones solen filar ---», Llull [*Blanq.*, *NCl.* I, 153.15]; 'substància narcòtica' [c. 1500, *Coll. de les Dames*]; «li donan *dormitori* / que no 's pugui despertar» (romanç de la Criada de l'Hostal de la Pera, c. al S. XVII, *Milà, Romllo.*, 114H); *dormitorer* [1553; -oler]. *Dormidora. Dormiguera*.

Dormilec, -ega, adj. (en part substantivat) [S. XIV: Eiximenis, Jafuda] avui substituït popularment per un *dormilega* invariable, a gran part del Princ. i de Mall.;¹ generalització vulgar estesa al llenguatge general en l'ús oral, a causa de la major aplicabilitat del femení (*criatura dormilega, vella dormilega, dama o mestressa dormilega*) per raons vitals i socials (la major part dels homes adults no poden materialment ser-ho). *Dormilec* apareix en Eiximenis molt repetidament: «comunament tot pereós és *dormilech*», *Terç*, 202v., «peresa fa l'hom *dormilech* e sa ànima molt famejarà», «senyal d'òmens bellicosos e disposats a les armes --- són aquests, ço és haver los hulls no *dormilechs* mas be uberts e tenir lo cap dret e ferm ---», *Dotzèn*, § 225 (ací mal llegit per alguns com *dormilenchs*,² però Aguiló ho llegí bé *DAG.*): el sufix no és un -ilec sense exemple sinó el conegut -ec (cf. *Top-Hesp.* II, 270, n. 2) de *despeseç, arec, temorec, bavec*, format com *fredorec* (de *fredor*) > *fredolec*, amb dissimilació (r-r > r-l), part del substantivat *dormir*, molt freqüent així mateix en Eiximenis: «bon *dormir* de nit requer que'l hom no begua, ne menç molt a sopar, ne menç res --- de mala digestió --- no begua après sopar, e per esta manera serà tost espatxat de son *dormir*», *Terç* (205v), «la terça raó qui és reprehensible en lo *dormir*, sí és ---» (202).³ *Dormillós* (1502, però en realitat és oc. ant. *dormilhos*). *Dormiment*.